

Naukowcy z Uniwersytetu Gdańskiego wśród uczestników 57. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Lublin 27 czerwca–3 lipca 2016 roku

Ewa Gołaszewska | Wydział Biologii, Uniwersytet Gdański

Rafał Ronowski | Wydział Biologii, Uniwersytet Gdański

Słowa kluczowe:

botanika,
PTB,
geobotanika,
paleoekologia,
ekologia roślin

Keywords:

botany,
PTB,
geobotany,
palaeoecology,
plant ecology

Podstawowym celem założonego w 1922 roku Polskiego Towarzystwa Botanicznego jest rozwój oraz popularyzacja nauk botanicznych wraz z wykorzystaniem ich w celach gospodarczych i kulturowych. W dniach 27 czerwca–3 lipca 2016 r. w Lublinie pod hasłem „Botanika – tradycja i nowoczesność” odbył się 57. zjazd członków i sympatyków PTB. W wydarzeniu wzięło udział blisko trzystu uczestników, zarówno z Polski, jak i z zagranicy. W ramach piętnastu Sekcji specjalistycznych przedstawiono 165 referatów i 255 posterów dotyczących aktualnych zagadnień z zakresu szeroko pojętej botaniki. Ośrodek gdański reprezentowało ponad osiemnaście osób, wśród których siedemnaście to pracownicy, doktoranci i studenci Wydziału Biologii Uniwersytetu Gdańskiego.

Podczas każdego zjazdu najliczniej reprezentowana jest Sekcja Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej. Jej członkowie w trakcie tegorocznego zjazdu wygłosili aż 48 referatów, a liczba zgłoszonych posterów przekroczyła osiemdziesiąt. Ze względu na pewną dozę swobody, jaką daje zakres tematyczny sekcji, przedstawione zagadnienia były związane z różnymi gałęziami szeroko pojętej biologii i ekologii roślin żyjących w rozmaitych środowiskach i zbiorowiskach o różnym stopniu przekształcenia. Tematyka wystąpień obejmowała między innymi problematykę ochrony szaty roślinnej, która w czasach rosnącej antropopresji i maksymalnego wykorzystania, a nawet przeeksplotowania zasobów naturalnych, jest istotnym punktem wielu rozważań naukowych. Omawiano zagadnienia rozprzestrzeniania się roślin inwazyjnych oraz jedno z wielu następstw tego procesu – wypieranie gatunków rodzimych. Inne wystąpienia dotyczyły warunków życia, struktury oraz różnego rodzaju czynników wpływających na rozwój i egzystowanie roślinności leśnej, wodnej i bagiennej. Równie ciekawym wątkiem były referaty odnoszące się do historii roślinności oraz fitogeografii.

W ramach Sekcji Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej botanicy z Katedry Ekologii Roślin (Wydział Biologii UG) zaprezentowali zagadnienia dotyczące problematyki jezior i roślinności wodnej (sesja „Roślinność wodna i bagienna”). Z pozytywnym odbiorem słuchaczy spotkało się wystąpienie dr Krzysztofa Banasia (*Regulatory struktury roślinności podwodnej w jeziorach*, dr Krzysztof Banaś, dr Rafał Chmara, prof. dr hab. Józef Szmeja), które dotyczyło czynników środowiskowych wpływających na formowanie i różnicowanie się zbiorowisk makrofitów (dostrzegalnych gołym okiem roślin wodnych) w jeziorach Pomorza. Badania dały bardzo interesujące, a nawet w pewnym stopniu zaskakujące wyniki, ponieważ między innymi okazało się, że większą rolę jako regulatory struktury zbiorowisk roślinności podwodnej mają cechy wody, natomiast sam osad ma dużo mniejsze znaczenie.

Kolejny z prelegentów – dr R. Chmara – w swoim wystąpieniu (*Różnorodność funkcjonalna zbiorowisk roślin wodnych w jeziorach*, dr R. Chmara, dr K. Banaś, prof. dr hab. J. Szmeja) przedstawił zupełnie nowe podejście do badań nad zbiorowiskami makrofitów. Prace te w głównej mierze opierają się na ilościowej i jakościowej analizie funkcji i ich składników z uwzględnieniem dwóch współczynników FD(Rao) i FAD.

Trzeci referat (*Architektura klonalna rośliny wodnej *Potamogeton alpinus* przy południowej granicy geograficznego zasięgu*) został przygotowany wspólnie przez mgr Alicję Robionek i dr. Krzysztofa Banasia. Autorka zaprezentowała wyniki badań prowadzonych na borealnym gatunku *Potamogeton alpinus* (bylica borealna), który jest spotykany w ciekach wodnych, między innymi na Pomorzu. Oprócz samej analizy architektury zwróciła ona uwagę na rolę czynników środowiskowych, w tym szybkości przepływu wody, w tworzeniu się pędów oraz liści pływających i podwodnych.

W ramach omawianej sekcji naukowcy z Katedry Ekologii Roślin (Wydział Biologii UG) zaprezentowali również postery. Na uwagę zasługuje fakt, że biorący udział w zjeździe student I roku MSU kierunku biologia Rafał Ronowski zajął drugie miejsce w konkursie na najlepszy plakat w sekcji Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej. Jego współautorska praca, związana z tematem przygotowywanej pracy magisterskiej, której promotorem jest prof. dr hab. J. Szmeja (*Wpływ alkalizacji jezior lobeliowych na strukturę podwodnej roślinności*, R. Ronowski, dr K. Banaś, dr R. Chmara), dotyczyła tematyki postępującej alkalizacji jezior lobeliowych, zwłaszcza śródpolnych oraz użytkowanych dla potrzeb hodowli ryb i wędkarstwa, co stanowi poważny problem dla różnego rodzaju służb ochrony przyrody na Pojezierzu Pomorskim. Omawiane formy presji powodują np. wzrost niektórych gatunków eutrofilnych roślin naczyniowych oraz wyraźny spadek obfitości, a także frekwencji gatunków typowych dla jezior lobeliowych oraz mszaków.

W czasie innej sesji („Historia roślinności i fitogeografia”), zorganizowanej w ramach obrad Sekcji Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej, została zaprezentowana praca zespołu badawczego prof. dr hab. Małgorzaty Latałowej (Katedra Ekologii Roślin, Wydział Biologii UG). Wystąpienie *Lasy Białowieskiego Parku Narodowego w perspektywie*

2000 lat ich historii (prof. dr hab. M. Latałowa, dr Marcelina Zimny, dr Anna Pędziszewska) było szczególnie wartościowym w świetle ostatnich decyzji w sprawie gospodarowania Puszcą Białowieską. W wystąpieniu tym autorki zilustrowały reakcje zbiorowisk roślinnych na specyficzne formy i skalę antropopresji oraz przedstawiły argumenty do bieżącej dyskusji na temat zakresu i form ochrony tego kompleksu leśnego. Można dodać, że omawiane badania były prowadzone metodami paleoekologicznymi, które dzięki niezwyklej precyzji umożliwiają poznanie dynamiki ekosystemów leśnych we właściwej dla nich skali czasowej. Jednak w wystąpieniu odnoszono się nie tylko do danych paleoekologicznych, ale również archeologicznych oraz współcześnie prowadzonych obserwacji ekologicznych.

Reprezentanci Katedry Taksonomii Roślin i Ochrony Przyrody oraz Katedry Biologii Molekularnej (obie jednostki z Wydziału Biologii UG) wzięli udział w obradach Sekcji Lichenologicznej i Mikologicznej. Spotkanie lichenologów dotyczyło różnych zagadnień związanych z obecnością i ochroną gatunków porostów w Polsce i na świecie. Prof. dr hab. Martin Kukwa (Katedra Taksonomii i Ochrony Przyrody) omówił wyniki prac zespołowych związanych z poznaniem flory porostowej Boliwii (*Sterylnie porosty skorupiaste neotropikalnych ekosystemów leśnych jako źródło ukrytej różnorodności genetycznej w Boliwii*, prof. dr hab. M. Kukwa, dr Adam Flakus, dr Beata Guzow-Krzemińska). Prace te są prowadzone na podstawie danych morfologicznych, anatomicznych, chemicznych oraz markerów molekularnych z naciskiem na opracowanie sekwencji barkodów DNA służących do ich identyfikacji na poziomie gatunku oraz przynależności systematycznej. Profesor Kukwa był również współautorem wstąpienia dotyczącego badań na terenie jednego z oddziałów leśnych Białowieskiego Parku Narodowego (*Grzyby naporostowe w zbiorowiskach leśnych Białowieskiego Parku Narodowego*, dr Anna Łubek, prof. dr hab. M. Kukwa), w trakcie których potwierdzono obecność 41 grzybów naporostowych oraz sprawdzono ich preferencje względem zbiorowisk roślinnych.

Współautorami referatu *Stan obecny i perspektywy w badaniach biogeografii grzybów* z ramienia Katedry Taksonomii Roślin i Ochrony Przyrody (Wydział Biologii UG), zaprezentowanego w ramach Sekcji Mikologicznej, była dr Marta Kolanowska i dr Marcin Pietras (pozostali autorzy: dr Julia Pawłowska, dr Marta Wrzosek – Zakład Filogenetyki Molekularnej i Ewolucji, Uniwersytet Warszawski). Poruszyli jeden z głównych problemów współczesnej ochrony przyrody, a mianowicie występowania obcych i inwazyjnych organizmów. Przedstawili możliwość wykorzystania modelowania zasięgów dla oceny potencjalnego występowania wybranych gatunków grzybów obcego pochodzenia. Metoda ta pozwala określić między innymi szybkość rozprzestrzeniania się badanych gatunków grzybów.

Sekcja Paleobotaniczna była jedną z mniej licznych grup, które zgłosiły swój udział w Zjeździe PTB, jednak zaprezentowane tematy pokazały szeroki zakres badań polskich paleobotaników. Nawiązaniem do zaprezentowanego w ramach obrad Sekcji Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej tematu Puszczy Białowieskiej było wystąpienie

dr Marceliny Zimny (Katedra Ekologii Roślin, Wydział Biologii UG) *Mikrofosylia poza-pyłkowe w rekonstrukcjach warunków hydrologicznych torfowisk Białowieskiego Parku Narodowego* (dr M. Zimny, dr A. Pędziszewska, prof. dr hab. M. Latałowa). Badania oparto na analizie pyłkowej profili torfowych, rozbudowanej o identyfikację mikrofosyliów pozapyłkowych. Te ostanie to szczątki różnych grup organizmów, najczęściej wodnych, oraz wielu grup grzybów zajmujących rozmaite środowiska. Dzięki takim niepozornym elementom odtworzono zmiany warunków hydrologicznych w ciągu dwóch tysięcy lat na ośmiu torfowiskach zlokalizowanych w obrębie ściśle chronionego obszaru Białowieskiego Parku Narodowego i omówiono wpływ naturalnych czynników abiotycznych (zwłaszcza klimatu i warunków hydrologicznych) na zmiany w ekosystemach leśnych tego kompleksu.

Wśród dwóch zgłoszonych do Sekcji Paleobotanicznej posterów znalazł się plakat przygotowany przez mgr Ewę Gołaszewską (Katedra Ekologii Roślin, Wydział Biologii UG) zatytułowany *Sukcesja zbiorowisk wodno-bagiennych w środkowym holocenie na stanowisku W/I w dolinie Wieprzy koło Wrześnicy (Pomorze Środkowe)* (mgr E. Gołaszewska, dr Joanna Gadziszewska, dr A. Pędziszewska, prof. dr hab. M. Latałowa). Praca ta stanowi istotne źródło wiedzy w poznaniu mechanizmów zachodzących w środowisku przyrodniczym pod wpływem zmian klimatu w środkowym i późnym holocenie. W tym miejscu można dodać, że badania paleobotaniczne nie tylko przybliżają przeszłość, ale umożliwiają również tworzenie modeli, przewidujących zmiany, które mogą zajść w środowisku przyrodniczym pod wpływem zmieniających się warunków klimatycznych i rosnącej antropopresji.

Wystąpieniem, które w porównaniu z innymi prezentacjami można określić jako „egzotyczne”, był temat zaproponowany przez dr hab. Monikę Badura, prof. UG, oraz studentkę I roku MSU kierunek Biologia Ewelinę Rzeźnicką (Katedra Ekologii Roślin, Wydział Biologii UG) *Archeobotaniczne przesłanki dotyczące użytkowania roślin w Jiyeh i Chhim (Liban) w okresie rzymsko-bizantyjskim* (dr hab. M. Badura, prof. UG, E. Rzeźnicka, dr hab. Tomasz Waliszewski). To typowo archeobotaniczne podejście do przeszłości wiązało się z badaniami prowadzonym we współpracy z archeologami z Centrum Archeologii Śródziemnomorskiej Uniwersytetu Warszawskiego, na dwóch stanowiskach w Libanie. Oba miejsca swoją świetność przeżywały w okresie rzymsko-bizantyjskim. Dotychczas uzyskane wyniki potwierdzają ogromną rolę oliwki *Olea europaea* w życiu codziennym mieszkańców osad. Z badań wiemy, że wykorzystywali oni również zboża (na przykład jęczmień *Hordeum vulgare*), rośliny motylkowe (między innymi soczewicę *Lens culinaris*) oraz owoce (między innymi figę *Ficus carica*).

Dopełnieniem zagadnień prezentowanych przez przedstawicieli Uniwersytetu Gdańskiego w ramach Sekcji Paleobotanicznej były interesujące prace naukowców z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej (monitoring współczesnego opadu pyłku – dr hab. Irena Agnieszka Pidek *Wartości progowe pyłku Abies alba Mill. i Fagus sylvatica L. w interpretacjach paleoekologicznych*), Instytutu Badawczego Leśnictwa (wykorzystanie metod molekularnych w archeobotanice – dr Anna Tereba, Michał Aniszewski,

dr hab. Justyna Anna Nowakowska, dr Agata Konecka *Amplifikacja DNA w materiale roślinnym kopalnym i współczesnym, na przykładzie prób dębu [Quercus sp.]*), a także Muzeum Ziemi Polskiej Akademii Nauk i Instytutu Archeologii Polskiej Akademii Nauk (badania antrakologiczne – mgr Grzegorz Skrzyński *Szczątki drewna z czterech kolejnych faz osadniczych wczesnośredniowiecznego grodziska w Surażu – obraz zmian w preferencji użytkowania surowca czy antropogenicznych przeobrażeń zbiorowisk leśnych?*).

Oprócz spotkań naukowych organizatorzy zjazdu przygotowali dla uczestników dodatkowe atrakcje w postaci między innymi zwiedzania Ogrodu Botanicznego UMCS, Starówki oraz skansenu w Lublinie. Dodatkowo na zakończenie uczestnicy mogli wziąć udział w jedno-, dwu- lub trzydniowych wycieczkach krajoznawczych i zapoznać się z lokalnymi walorami przyrodniczymi terenów Roztocza, Polesia i Lubelszczyzny.